

CULTURA

Fundația Culturală Augustin Buzura

www.revistacultura.ro

SERIA A IV-A

nr. 5 / 2018 (587)

editor:
Fundația Culturală
Augustin Buzura
www.augustinbuzura.org

revistă finanțată
cu sprijinul
Ministerului Culturii și
Identității Naționale

teme

Un secol de relații SUA-România

De la Marea Unire din 1918
la Parteneriatul Strategic

în dezbateri

TEME ÎN DEZBATERE

GEORGE CRISTIAN MAIOR

De la Marea Unire din 1918
la Parteneriatul Strategic.
Un secol de relații
SUA – România / 3

CULTURĂ & SOCIETATE

fabricile de cultură / Reforma
Photo Days / 20

CRONICĂ

DENISA BUD

Nostalgie comunistă
într-o frază / 22

CONTRIBUȚII

LIANA DOBRICA

zapping / Scene din viața culturală
suedeză / 24

AUGUSTIN BUZURA

ION SIMUȚ

Bătălia pentru viitor.
Augustin Buzura, gazetar
la „Tribuna” / 26

ILUSTRAȚIA DE NUMĂR:

Expoziția REFORMA PHOTO DAYS

COPERTA:

CRISTIAN STAN, Untitled & Unpaired series

Cristian Stan este publicitar. A expus la Bucharest Biennale 1, International Photo Salon Ljubljana, Fornos Centre for Digital Culture Atena. Trăiește și lucrează în București. Lucrarea a făcut parte din expoziția Reforma Photo Days 2018. Curatori: Răzvan Ion, Roxana Lăpădat, Theodor Moise, Eugen Rădescu, Mihai Zgondoiu.

www.revistacultura.ro

Publicație editată de
Fundatia Culturală
Augustin Buzura

Președinte:
ANAMARIA MAIOR-BUZURA

Coordonator editorial:
ANA-MARIA VULPESCU

Art Design:
NICU ILIE

Machetare:
VIZUAL GRAFICANTE PUNCT RO

Manager de proiect:
CARMEN CORBU

Adresa:
STRADA ION CREANGĂ, NR. 15-17,
SECTOR 5, BUCUREȘTI

E-mail:
cultura.fcab@gmail.com

ISSN 2285 – 5629
ISSN-L 1584 – 2894

Această ediție utilizează fotografii
realizate de echipa de redacție sau obținute prin
bunavoința colaboratorilor.

Alte imagini sunt preluate sub licență
Creative Commons, cu indicarea sursei

Revista CULTURA
promovează diversitatea de opinii,
iar responsabilitatea afirmațiilor făcute
în cuprinsul ei aparține autorilor articolelor.

De la Marea Unire din 1918 la Parteneriatul Strategic Un secol de relații SUA – România

GEORGE CRISTIAN MAIOR

Abstract: Acest articol propune teza potrivit căreia Parteneriatul Strategic dintre SUA și România este rezultatul logic și reciproc avantajos al valorilor comune și intereselor de bază ale celor două țări, fapt evidențiat de evoluția relațiilor bilaterale de-a lungul ultimului secol. În acest scop, analiza se concentrează pe patru aspecte principale: (1) dimensiunea istorică, în special sprijinul SUA pentru Marea Unire din 1918 și rolul comunității româno-americane în acest context, (2) valorile comune și viziunea strategică

a celor două țări în perioada de după 1989; (3) stadiul actual și substanța Parteneriatului și (4) perspectivele sale potențiale. Concluziile arată că Parteneriatul Strategic SUA-România se bazează pe interese strategice comune pe termen lung, pe un set comun de valori, precum și pe o afinitate și prietenie autentică între cele două popoare. Aceste aspecte sunt validate de o istorie a angajamentului constructiv și a cooperării. Valoarea parteneriatului strategic este dovedită prin rezultatele sale concrete și prin faptul că este un cadru “viu”, în continuă evoluție și extindere, subliniind compatibilitatea bilaterală și beneficiile reciproce atât pentru SUA, cât și pentru România.

1. Introducere

Aniversarea centenarului Marii Uniri din 1918 deține o importanță deosebită pentru istoria relațiilor româno-americane. Contribuția americană la unirea românilor într-un singur stat este rareori și insuficient dezbătută în rândul istoricilor. Îndreptarea acestei situații oferă oportunitatea de a studia originile celui mai important parteneriat strategic actual al României, acela cu Statele Unite ale Americii. Examinarea evenimentelor din 1918 dezvăluie o remarcabilă capacitate de previziune și continuitate istorică, un fir comun, țesut din calcule geopolitice raționale, valori comune și relații interumane, care unește cele două țări chiar și în cel mai complicat context istoric.

Contribuția americană la formarea României de astăzi este cel mai vizibil relevată de viziunea președintelui Woodrow Wilson privind restabilirea păcii în Europa la sfârșitul Primului Război Mondial.

Cele *14 puncte*, prezentate în sesiunea comună a Congresului SUA din 8 ianuarie 1918 [1], au deschis calea către Marea Unire a românilor. 1 decembrie, Ziua Națională a României, este deci și un punct de reper pentru relația româno-americană. Atunci când sărbătorim acest moment, ar trebui să ne amintim că sprijinul american, bazat pe angajamentul președintelui Wilson față de principiile libertății și autodeterminării, a contribuit la Marea Unire a românilor și la desăvârșirea statului român modern.

În acest context, istoriografia românească trebuie să readucă în atenție contribuția cu adevărat excepțională, atât cea din anul 1918, cât și aceea ulterioară, a reprezentanților comunității româno-americane în întărirea relațiilor dintre cele două țări, cu beneficii evidente pentru ambele părți. Un secol de relații româno-americane cuprinde atât momente sublime, cât și dramatice, dar aflate întotdeauna sub auspiciile pozitive conturate în 1918. Acest lucru a fost valabil chiar și în timpul regimului comunist, fapt confirmat de cele două vizite efectuate de președinți americani la București în această perioadă. După 1989, contextul internațional a permis relației bilaterale să-și atingă adevăratul potențial. În 2018,

la un secol după Marea Unire, cele două țări au un parteneriat strategic robust, ancorat într-o percepție publică favorabilă, care face ca România să fie, în prezent, poate cea mai pro-americană țară din Europa.

2. Relațiile diplomatice bilaterale în timpul Primului Război Mondial; sprijinul american pentru autodeterminarea și unitatea românilor

România și Statele Unite au stabilit relații diplomatice în 1880, după declararea independenței de către România în 1877. În timpul Primului Război Mondial, contactele diplomatice româno-americane au căpătat substanță abia după 1917, când SUA au intrat în război. Dezastrul politic și militar provocat de haosul Revoluției Ruse a lăsat România într-o situație limită, în ciuda celor câteva victorii aparent imposibile împotriva forțelor inamice. Din acest motiv, elitele politice române au perceput drept salutară intrarea Americii în război (aparent cu unele interpretări exagerate, după cum a remarcat istoricul american Victor Mamatey). Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că primul semnal politic notabil acordat de SUA României a avut loc la 3 iulie 1917, când șeful Statului Major al Armatei S.U.A., generalul Hugh L. Scott, a luat cuvântul în plenul Parlamentului României la Iași. Cu această ocazie, "i-a asigurat pe români [...] că Statele Unite vor lupta până la sfârșitul conflictului, de partea lor și a aliaților lor" [2]. Chiar dacă discursul generalului american nu a reprezentat un angajament explicit de a sprijini obiectivele politice ale României, intrarea Statelor Unite în război a determinat o puternică mobilizare a guvernului de la Iași. Aceasta a inclus apeluri directe făcute de Regele Ferdinand, un schimb de scrisori cu Președintele Wilson, numirea primului reprezentant diplomatic al României la Washington, precum și acțiuni menite să stimuleze și să sprijine comunitățile româno-americane. Dr. Constantin Angelescu a fost numit Trimis extraordinar și Ministru plenipotențiar al României la Washington (1 octombrie 1917 - 25 martie 1918). Beneficiind de sprijinul important al reprezentanților diplomați francezi din Washington D.C., Dr. Angelescu - care a

ajuns în capitala americană abia la începutul anului 1918 - i-a prezentat Președintelui Wilson scrisorile sale de acreditare pe 15 ianuarie 1918. El a căutat să atragă susținerea Americii în contextul marcat de consecințele militare catastrofale ale Revoluției Bolșevice. Misiunea principală a emisarului român era să obțină sprijin pentru obiectivele politice ale României, în special unirea Transilvaniei cu Regatul României.

Unul dintre mesajele personale ale Președintelui Wilson adresate Regelui României, Ferdinand I, în noiembrie 1917, a stat la baza formulării politicii americane față de România: „Vreau să vă asigur, Majestate, că Statele Unite vor sprijini România după război cât de bine vor putea și că, în orice negocieri finale pentru pace, vor depune constant eforturi pentru a se asigura că integritatea României, ca națiune liberă și independentă, este protejată în mod adecvat.” [3] Împreună cu enunțarea de către Woodrow Wilson a principiului autodeterminării națiunilor în ale sale *14 Puncte* prezentate în fața Congresului SUA, aceste afirmații privind sprijinul SUA au fost utilizate în mod consecvent, în 1918 și ulterior, în efortul de a unifica România.

Este demn de remarcat faptul că poziția SUA privind unificarea Basarabiei cu România este, de asemenea, în spiritul celor *14 Puncte*. Astfel, în răspunsul sugerat de secretarul de stat Robert Lansing președintelui Wilson, acesta a propus „să informeze guvernul român că Statele Unite vor confirma în mod cert orice acord încheiat în conformitate cu voința diferitelor popoare” [4] – afirmație prin care se recunoștea *de facto* votul în favoarea unirii aprobat de Consiliul Național al Basarabiei. Chiar dacă mesajul nu a fost transmis oficial la acel moment, el reflecta disponibilitatea autorităților americane de a sprijini năzuințele acelor populații care au fost înglobate involuntar în imperii multinaționale opresive. Sprijinul american pentru unitatea națională a României a fost confirmat pe deplin în noiembrie 1918 printr-o declarație publică aprobată de președintele Wilson în cadrul unei ședințe a cabinetului SUA: „Guvernul Statelor Unite nu ignoră aspirațiile poporului român, fie el în interiorul sau în afara granițelor

Regatului. El a fost martor la luptele, suferințele și sacrificiile românilor pentru a se elibera de dușmanii și de asupritorii lor. Guvernul Statelor Unite rezonează cu spiritul unității naționale și al aspirațiilor românilor de pretutindeni și nu va neglija la timpul potrivit să-și exercite influența astfel ca drepturile politice și teritoriale ale poporului român să poată fi obținute și să fie asigurate împotriva oricărei agresiuni străine” [5]. Dincolo de declarațiile de susținere, merită menționată asistența financiară a Statelor Unite pentru Regatul României, și anume acordarea în octombrie 1917 a unui împrumut de câteva milioane de dolari, merit să sprijine efortul de război al României.

3. Contribuția americanilor de origine română

Pe lângă acțiunile diplomatice oficiale, interesele României au fost puternic susținute de comunitățile româno-americane din SUA, majoritatea provenind din Transilvania. De la începutul războiului, americanii de origine română, slovacă, cehă, sârbă sau poloneză, emigranți aparținând națiunilor care făceau parte din Austro-Ungaria, și-au mobilizat și coordonat eforturile de a sprijini eliberarea națiunilor lor de sub dominația monarhiei dualiste [6]. Acțiunile lor s-au intensificat după intrarea Americii în război. În mai 1917, cu aprobarea guvernului român, având scrisori de prezentare de la reprezentantul diplomatic al SUA în Regatul României și beneficiind de sprijin diplomatic francez, doi refugiați transilvăneni, preotul greco-catolic Vasile Lucaciu și locotenentul Vasile Stoica, au plecat de la Iași către Statele Unite pe un traseu complicat care a traversat Rusia, Siberia și Japonia. Obiectivul acestei misiuni neoficiale transilvănene era să încurajeze acțiunile româno-americane în favoarea unității naționale și să atragă sprijinul oficial al SUA în această privință. Prima întâlnire a misiunii românești a avut loc la 2 iulie 1917, la Departamentul de Stat, unde au fost primiți de Secretarul de Stat Robert Lansing. Câteva zile mai târziu, au avut o altă întâlnire la Departamentul de Război cu Secretarul Newton D. Baker [7]. După sosirea în SUA în mai 1918 a lui Thomas Masaryk, viitorul președinte al

Cehoslovaciei, reprezentanții națiunilor austro-ungare oprite și-au coordonat din ce în ce mai mult eforturile. În acest context, Vasile Stoica (între timp avansat la gradul de căpitan) a devenit unul dintre cei mai activi reprezentanți ai românilor și ai tuturor celorlalte națiuni aflate într-o situație similară.

Stoica și părintele Lucaciu au coordonat înființarea Ligii Naționale Române în America, o organizație care a reunit toate asociațiile românești din SUA. La 13 mai 1918, în Cleveland, sub conducerea lui Dionisie Moldovan, cele două asociații anterioare ale românilor, numite Unirea, respectiv Liga și Ajutorul au fuzionat și au format o organizație unificată. Mai târziu, la 5 iunie 1918, delegațiile a peste 150 de organizații ale românilor din SUA au participat la Congresul Ligii Naționale Române și l-au ales pe Vasile Stoica în funcția de președinte al Ligii [8].

Din această poziție, căpitanul Stoica a devenit și mai activ în susținerea aspirațiilor de unire ale românilor transilvăneni. El a transmis memorii președintelui Wilson și altor oficiali din SUA, cum ar fi Secretarul pentru Afaceri Interne, Franklin

Lane, s-a întâlnit cu membri ai Congresului și a avut apariții publice mediatizate în ziare americane importante din New York, Washington D.C., Cleveland sau Philadelphia. Prin contacte frecvente la Departamentul de Stat și Departamentul de Război, a promovat proiectul Legiunii Române, menit să mobilizeze americanii de origine română dispuși să lupte pe frontul european. Eforturile depuse de Stoica au însuflețit și comunitatea româno-americană, care a trimis sute de scrisori la Casa Albă, cerând sprijin pentru libertatea românilor și dreptul lor de a fi uniți într-un singur stat [9].

La 20 septembrie 1918, în calitate de membru al Comitetului care reprezenta popoarele oprite din Austro-Ungaria, Vasile Stoica a fost primit de președintele Woodrow Wilson împreună cu Thomas G. Masaryk, Ignace Paderewski și Hinko Hinkovich. Delegații au înmănat președintelui SUA o rezoluție care conținea doleanțele națiunilor asuprite din Austro-Ungaria, susținute cu fermitate de cetățenii americani originari din aceste regiuni. În esență, rezoluția cerea dizolvarea Imperiului Austro-Ungar și organizarea națiunilor eliberate conform propriilor deziderate [10]. Această

Imaginea 1: Delegați ai Adunării Uniunii Democratice a Europei Centrale, 26 octombrie 1918, Philadelphia

Imaginea 2: Declarația Obiectivelor Comune ale Națiunilor Independente Medio-Europene, semnată la Philadelphia pe 26 octombrie 1918

4. Relațiile politice și economice din perioada interbelică

După Primul Război Mondial, relațiile diplomatice dintre Statele Unite ale Americii și România unită au cunoscut evoluții semnificative, România devenind una dintre cele mai importante țări europene în ceea ce privește teritoriul, populația și resursele. Legația română, care a funcționat între anii 1918 și 1921 la hotelul Shoreham și la Wardman Park Inn, și-a stabilit sediul oficial în frumoasa clădire Beaux-Arts din Sheridan Circle și 23rd St, unde actuala ambasadă se află și astăzi. De-a lungul timpului, ambasada a avut șefi de misiune de prestigiu, cum ar fi Andrei Popovici, nepot al eroului din Războiul Civil Gheorghe Pomutz, un cunoscut general american de origine română. Elementele-cheie ale relației româno-americane în perioada interbelică au vizat dimensiunile politice, economice și culturale. În acest sens, trebuie amintită faimoasa vizită a Reginei Maria a României în SUA în 1926,

colaborare a condus, la 3 octombrie 1918, la înființarea unei "Uniuni Central-Europene" sau a unei "Uniuni Democratice a Europei Centrale", o organizație cu sediul în SUA care să reunească americanii de origine română, cehoslovacă, iugoslavă, polonă, dar și italiană, lituaniană și ruteană. Vasile Stoica a fost ales vicepreședinte al organizației. Cel mai important eveniment organizat de Uniune a fost Marea Adunare din Philadelphia, leagănul independenței americane și un simbol al libertății, între 23 și 26 octombrie 1918. Cu această ocazie, Marea Adunare a adoptat proclamarea *Independenței națiunilor oprimate din Austro-Ungaria*. Evenimentul a reunit mii de oameni din întreaga Americă (imaginea 1). Unul din exemplarele originale ale Declarației Marii Adunări (imaginea 2) este păstrat și astăzi în Sala Independenței din Philadelphia.

La Marea Adunare din Philadelphia, căpitanul Stoica a exprimat elocvent voința românilor din Imperiul Austro-Ungar (Transilvania, Banat și Bucovina) de a se uni cu România.

Ca răspuns la această mobilizare masivă, având în vedere că marea majoritate a participanților aveau cetățenia americană, Președintele Wilson a trimis un mesaj de susținere fără echivoc, care a dat substanță politicii SUA în favoarea autodeterminării și, în cazul românilor, a unirii lor într-un singur stat: "Vă rog să adresați reprezentanților țărilor asuprite ale Europei Centrale cele mai bune urări, precum și expresia satisfacției mele profunde față de faptul că între noi există o unanimitate impresionantă și irezistibilă a principiilor" [12].

Aceste eforturi prea adesea pierdute din vedere, eforturi comune ale românilor din Vechiul Regat, din Austro-Ungaria și din Statele Unite, au fost, de fapt, un element-cheie care a asigurat sprijinul esențial al Americii pentru aspirațiile legitime ale României la Conferința de Pace de la Paris. Dinamica deosebită a Conferinței este deja un teren bătătorit pentru istorici și nu face obiectul acestui articol. Consecințele sale au confirmat însă faptul că încrederea și sprijinul Președintelui Wilson au fost pe deplin justificate, iar SUA au facilitat apariția unui partener și aliat valoros.

Imaginea 3. Regina Maria a României pe Broadway, New York, octombrie 1926

care a inclus o paradă spectaculoasă ținută la New York (Imaginea 3). Cu această ocazie, în mesajul adresat poporului american, regina și-a exprimat recunoștința pentru sprijinul primit: "În toate colțurile Americii există oameni care mi-au ajutat țara. Vreau să le strâng mâna, să îi privesc în ochi și să le spun din toată inima cât de recunoscători le suntem pentru sacrificiile lor" [13].

În aceeași perioadă, marele istoric și politician român Nicolae Iorga a făcut o serie de vizite la universități americane, camere de comerț, comunități românești și birouri editoriale ale marilor publicații americane din New York, Washington sau Chicago. El s-a întâlnit, de asemenea, cu Președintele Herbert Hoover, la 5 februarie 1930.

Legăturile economice dintre cele două țări s-au intensificat treptat. În această perioadă au loc primele investiții americane în România, în special în sectorul automobilelor, puternic reprezentate (la fel ca în prezent) de compania Ford și în industria petrolieră, România fiind la acel moment unul dintre cei mai mari producători de petrol din

lume. La Expoziția Universală din 1939 din New York, România a avut câteva pavilioane ample care au fost inaugurate de Sarah Roosevelt, mama președintelui Franklin D. Roosevelt și președinte al comitetului care patrona participarea românească la eveniment.

Deteriorarea rapidă a situației de securitate în Europa și izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial au prins cele două țări într-o fază inițială de neutralitate (1939-1941), urmată de o fază de ostilitate (1942-1944), apoi de restabilirea relațiilor în perioada de după august 1944. Acțiunile a numeroși români în aceste vremuri tulburi, cum ar fi bunele tratamente și protecția acordată piloților americani doborâți pe teritoriul României, arată clar că populația generală nu a susținut un conflict cu America. Stă mărturie în acest sens activitatea lui Frank Wisner, reprezentantul Oficiului Serviciilor Strategice de la București, care, printre alte sarcini, a gestionat operațiunea de salvare a piloților Forțelor Aeriene americane capturați în România. Wisner s-a dovedit a fi unul dintre cei mai lucizi observatori ai evoluțiilor din Europa de Est după război, precum și un adevărat prieten al României.

Imaginea 4. Colonelul american în rezervă Barrie Davis și generalul român în rezervă Ion Dobran se întâlnesc pentru prima dată în calitate de prieteni la 66 de ani după ce au luptat unul împotriva celuilalt în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Prin bunăvoința <http://kogainonfilms.com/Pages/KnightsOfTheSky/Diary.html>

5. Relațiile româno-americeane după cel de-al Doilea Război Mondial

După ce armata sovietică a instaurat prin forță regimul comunist, România a urmat, în cele două decenii de după, direcția stabilită de Moscova în relațiile sale cu Statele Unite, fără niciun element semnificativ de politică externă independentă.

Relațiile dintre cele două state aveau să se extindă mai târziu, după 1964, când Legația românească din Washington DC a fost ridicată la rangul de Ambasadă și încă și mai mult după 1968, România adoptând o poziție distinctă și chiar sfidând linia sovietică. În acest sens, este remarcabilă nota de evaluare intitulată „Declarația de independență a Partidului [Muncitoresc] Român” trimisă de Consiliul Securității Naționale Președintelui Lyndon

B. Johnson. Nota se referea la o declarație celebră a Partidului Muncitoresc Român din aprilie 1964, care devoala o încercare de a scăpa de tutela sovietică: “Acesta este probabil cel mai amplu document de acest fel din Europa de Est, de când Belgradul a întrerupt relațiile cu Moscova. Marea diferență este totuși că România se află încă în interiorul blocului comunist [...]. Doctrina românească avea prea multe elemente greu de digerat de Uniunea Sovietică [...]. Doctrina ar putea fi contagioasă. Având în vedere că Moscova nu are prea mult spațiu de manevră privind gestionarea insurgenței membrilor din Europa de Est, aceasta ar putea avea repercusiuni grave și în alte părți la fel de fertile ale Blocului Comunist European, inclusiv Ungaria, Polonia și Cehoslovacia “[14]. Această dezvoltare a relațiilor s-a concretizat în mai multe moduri. Cele mai notabile au fost cele două vizite ale președinților americani la București făcute de Richard Nixon (în august 1969, un an după Primăvara de la Praga – Imaginea 5) și de Gerald Ford (în august 1975 – Imaginea 6).

Vizitele la nivel de președinte efectuate de partea americană au fost urmate de mai multe vizite ale liderului comunist român în Statele Unite. De asemenea, volumul comerțului a crescut după ce România a aderat în 1971 la Acordul General pentru Tarife și Comerț (G.A.T.T.), Fondul Monetar Internațional și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare în 1972, o premieră și o excepție pentru țările din Blocul Estic.

Nu în ultimul rând, legăturile comerciale s-au tradus în adoptarea tehnologiilor occidentale în industria de vârf. Ca exemplu ilustrativ, România a fost singura țară din blocul comunist care a construit o centrală nucleară folosind tehnologie occidentală.

Extinderea relațiilor bilaterale din anii '70 a fost urmată de o deteriorare brutală în anii 1980, deoarece tendințele dictatoriale ale conducerii comuniste au condus la o serie de abuzuri și la înrăutățirea evidentă a situației drepturilor omului, fapt inacceptabil pentru administrația Reagan. Ca atare, vicepreședintele George H. Bush a fost ultimul oficial american de rang înalt care a vizitat

Imaginea 5. Președintele Richard Nixon în România, 2 august 1969 (Sursa: arhiva foto Agerpres)

Imaginea 6. Președintele Gerald Ford în România, 2 august 1975 (Sursa: arhiva foto Agerpres)

Bucureștiul, în septembrie 1983. Expatriații români din America au avut o contribuție esențială în a face cunoscută la nivelul administrației americane viteza cu care se degrada situația din România din anii 1980. Aceștia au reprezentat, pentru lumea democratică, o sursă de informații de încredere privind realitățile dure ale ultimului deceniu al dictaturii comuniste din România, precum și o ancoră pentru parteneriatul româno-american excepțional, care va începe să fie construit treptat după 1989.

6. După 1989 – ecouri ale anului 1918 și reapariția unei viziuni comune

În multe privințe, după 1989 putem vorbi despre reconstruirea parteneriatului româno-american. Se poate argumenta că dinamica naturală a relației bilaterale este una de cooperare, bazată pe valori comune și interese compatibile. Mai important, compatibilitatea acestor valori și interese nu este disparată sau temporară, ci parte integrantă a unei viziuni strategice de ansamblu, împărtășită atât de SUA, cât și de România.

Poate că nu este surprinzător că analiza originilor acestei viziuni ne conduce la finalul Primului Război Mondial și la Președintele Wilson, un om care a susținut în mod eficient multe dintre lucrurile considerate astăzi drept principii de bază ale sistemului internațional modern. Acestea au inclus nu numai autodeterminarea națiunilor, ci și principiul egalității suverane a statelor, indiferent de dimensiunea și forța acestora, asigurarea libertății navigației și eliminarea barierelor comerciale. Președintele prevăzuse, de asemenea, crearea unei „asociații a națiunilor [...] în scopul de a acorda garanții reciproce independenței politice și integrității teritoriale statelor mari și mici deopotrivă” [15] – rol pe care îl va juca, după război, Liga Națiunilor și, ulterior, ONU. Pentru istoricul modern, acest lucru poate fi perceput cu ușurință ca o previzualizare a sistemului internațional pe care SUA va urmări să-l construiască în secolul al XX-lea.

Pentru a folosi o expresie americană, România a fost un „adoptant timpuriu” (*early adopter*) al

acestor idei. Nimic neobișnuit, având în vedere statutul său de putere emergentă de dimensiuni medii în Europa de după Primul Război Mondial, confruntată cu o gamă largă de provocări de securitate și economice. În 1919, viitorul ministru român de externe și președinte al Ligii Națiunilor, Nicolae Titulescu, rezuma foarte bine problema: “Da, în afara victoriei, în afara Cartei umanitare care va fi pacea viitoare, în afară de garanțiile împotriva reluării posibile a războiului, lucruri pe care națiunile mici le datorează în mod deosebit Americii, se adaugă egalitatea în materie de drept într-o lume nouă și mijloacele materiale capabile să o impună.” [16]. Într-un discurs ulterior, susținut în fața jurnaliștilor americani de la Geneva în 1925, Titulescu (deja ministru la acea vreme) a mai spus: “Faptul că America a declarat de nenumărate ori că interesul ei este doar pentru o Europă care a găsit ea însăși formula unei păci interne, necesitatea de a găsi sisteme de a rezolva în mod amiabil toate conflictele între popoare, toate acestea, domnilor, sunt salutate în modul cel mai larg și mai generos de către poporul român. [...] Aveți o concepție a angajamentelor internaționale care coincide în mod absolut cu a noastră. [...] Atunci când vine la noi de dincolo de Ocean, exprimată cu putere, dar și cu amabilitate, rememorarea principiului că un angajament internațional trebuie să fie respectat, sau civilizația va înceta să existe [...] ne simțim întăriți în fața dezordinii [...] și simțim nevoia de a vă spune că sunteți frații noștri în aceeași concepție.” [17]

În felul său expresiv, Titulescu articula premisele fundamentale ale unei viziuni strategice pe care SUA și România o împărtășesc și astăzi: importanța unei ordini internaționale bazate pe reguli, necesitatea existenței unui sistem internațional de soluționare pașnică a conflictelor, precum și mecanisme eficiente de impunere pentru acesta, rolul-cheie al unei Europe pașnice și unite pentru SUA și pentru securitatea globală. Nu întâmplător, atât Wilson, cât și Titulescu au fost criticați ca idealiști la vremea lor. Dar au fost amândoi „reabilitați” în a doua jumătate a secolului XX, mai ales după 1989. De fapt, ceea ce a fost perceput de mulți drept o viziune idealistă în 1918, avea un puternic curent de pragmatism (așa cum ar

fi fost de așteptat de la un președinte american sau de la un ministru de externe al României). Statele Unite au înțeles că securitatea proprie este inextricabil legată de Europa - ceea ce am ajuns astăzi să numim spațiul transatlantic de securitate, având NATO drept cea mai puternică expresie la nivel instituțional. În plus, au înțeles că, pentru a pune capăt ciclurilor distructive ale rivalității și conflictelor din Europa, erau necesare schimbări profunde de natură geopolitică. În 1918, aceste schimbări au inclus eliberarea națiunilor din Europa Centrală și de Est din imperiile multinaționale opresive și disfuncționale (adevărate relicve ale timpurilor medievale) și facilitarea formării statelor moderne, pe picior de egalitate cu cele din Europa de Vest, precum și încurajarea cooperării pașnice la nivelul întregului continent.

Șaptezeci și unu de ani mai târziu, în 1989, s-au putut observa unele asemănări remarcabile. Încă o dată, națiunile din Europa Centrală și de Est au fost eliberate de sub regimuri opresive (și disfuncționale), de sub tirania unui hegemon. Încă o dată, ele s-au alăturat lumii occidentale ca membri cu drepturi depline. Și, încă o dată, Statele Unite au fost un actor esențial în atingerea acestui obiectiv. Statele Unite au început să înțeleagă în 1918, și au conștientizat pe deplin după 1989, că țările de pe flancul estic al Europei pot fi aliați valoroși, indispensabili pentru securitatea transatlantică în ansamblu. La rândul lor, aceste state au înțeles (mai bine decât multe altele) că parteneriatul cu SUA este o piatră de temelie a propriei lor securități și prosperități.

Lăsând deoparte considerentele specifice realismului dur, ne reîntoarcem la discursul aparent idealist pentru a identifica o altă parte a viziunii comune împărtășite de Statele Unite și România – sprijinul pentru democrație și statul de drept. În alocuțiunea sa în fața Congresului prin care solicita declararea războiului împotriva Germaniei, la 2 aprilie 1917, Președintele Wilson a declarat: "Obiectivul nostru [...] este acela de a susține principiile păcii și justiției în existența lumii, împotriva egoismului și puterii autocrate, și de a fonda printre popoarele cu adevărat libere și

auto-governate ale lumii acea armonie a intențiilor și a acțiunii care va asigura de acum înainte respectarea acestor principii. [...] Dar dreptul este mai prețios decât pacea și vom lupta pentru lucrurile pe care le-am purtat întotdeauna cel mai aproape de inimile noastre - pentru democrație, pentru dreptul acelor care se supun autorității de a avea o voce în propriile lor Guverne, pentru drepturile și libertățile națiunilor mici, pentru o domnie universală a legii printr-un astfel de concert al națiunilor libere, care să asigure pacea și securitatea tuturor popoarelor și să elibereze într-un sfârșit întreaga lume" [18].

SUA va intra în conflictul global nu doar pentru a obține o ordine geopolitică favorabilă, ci și pentru a promova un set de drepturi și valori. Asemenea tuturor aspirațiilor aparent idealiste ale lui Wilson, aceasta a avut și o dimensiune profund realistă, pe care el însuși a subliniat-o în discursul său din 1917: "Un consens neabătut pentru pace nu poate fi menținut decât printr-un parteneriat al națiunilor democratice. Nu putem avea încredere în niciun guvern autocrat că va fi loial acestui [consens] sau că îi va respecta angajamentele. Trebuie să avem o coaliție a onoarei, un parteneriat al opiniilor." [19] America a luptat pentru democrație nu doar pentru că a fost decizia corectă, ci pentru că a fost factorul esențial în construirea sistemului mondial pașnic și sigur pe care SUA și l-au imaginat. O ordine internațională bazată pe reguli a impus "un parteneriat al opiniilor" sau, așa cum spunem astăzi, o comunitate de valori – cuvinte pe care le folosim pentru a descrie atât Alianța Nord-Atlantică, cât și UE.

Ideile exprimate cu un secol în urmă de Președintele Wilson evidențiază rădăcinile adânci ale viziunii strategice comune pe care SUA și România o au astăzi. Ambele țări au avut aceeași perspectivă asupra evoluțiilor de după 1989 și au acționat pentru îndeplinirea aceluiași obiective primordiale: o Europă unită și liberă, o legătură transatlantică solidă, o ordine internațională bazată pe reguli. În acest context, evoluția relației bilaterale către parteneriatul strategic de astăzi și alianța din cadrul NATO par firești. Totuși, nu trebuie pierdute din vedere eforturile uriașe

care au condus la acest rezultat. Demersurile pentru aderarea la NATO și UE, dezvoltarea unui parteneriat strâns cu SUA, atașamentul față de un anumit set de valori și principii la nivel internațional – toate acestea au fost decizii informate și complexe asumate de liderii politici și cetățenii României. Așa cum o făcuse cu aproape un secol înainte, după 1989 România a ales calea modernității occidentale. Chiar mai mult ca în 1918, opțiunea de după 1989 nu a fost doar o chestiune de *realpolitik*, ci și de a alege cea mai bună cale pentru dezvoltarea statului și a societății românești, din punct de vedere politic, economic și cultural. Nu am decis doar „de partea cui” vrem să fim, am optat și pentru un anumit set de valori. În același timp, o atare decizie a presupus asumarea deplină de către România a obligațiilor ce îi revin ca actor internațional responsabil, ca aliat militar, ca stat european cu drepturi depline, ca democrație.

Pe lângă impactul geopolitic, sprijinul acordat de SUA pentru aspirațiile României în 1918 a avut o altă contribuție semnificativă la dezvoltarea unui parteneriat strâns un secol mai târziu: a consolidat semnificativ simpatia și prietenia autentică dintre cele două națiuni. Percepția pozitivă a Americii în rândul românilor a dăinuit, așa cum am văzut, chiar și de-a lungul celor mai dificile momente istorice ale secolului al XX-lea.

7. Parteneriatul Strategic: expresia valorilor împărtășite, a intereselor reciproce și a eforturilor comune

Aceste valori și interese comune și-au găsit expresia instituțională în actualul Parteneriat Strategic dintre Statele Unite și România. Parteneriatul, inițiat în 1997, cuprinde un cadru extins de colaborare între cele două națiuni, de la securitate și apărare, comerț și economie, până la relațiile culturale și interpersonale. Succesul său este dovedit nu numai prin longevitatea sa, ci și prin vitalitate, creșterea exponențială și rezultatele substanțiale. Pentru România, acestea au inclus aderarea la NATO, dezvoltarea unei economii de piață vibrante și angajamentul întregii societăți în sprijinul valorilor și principiilor

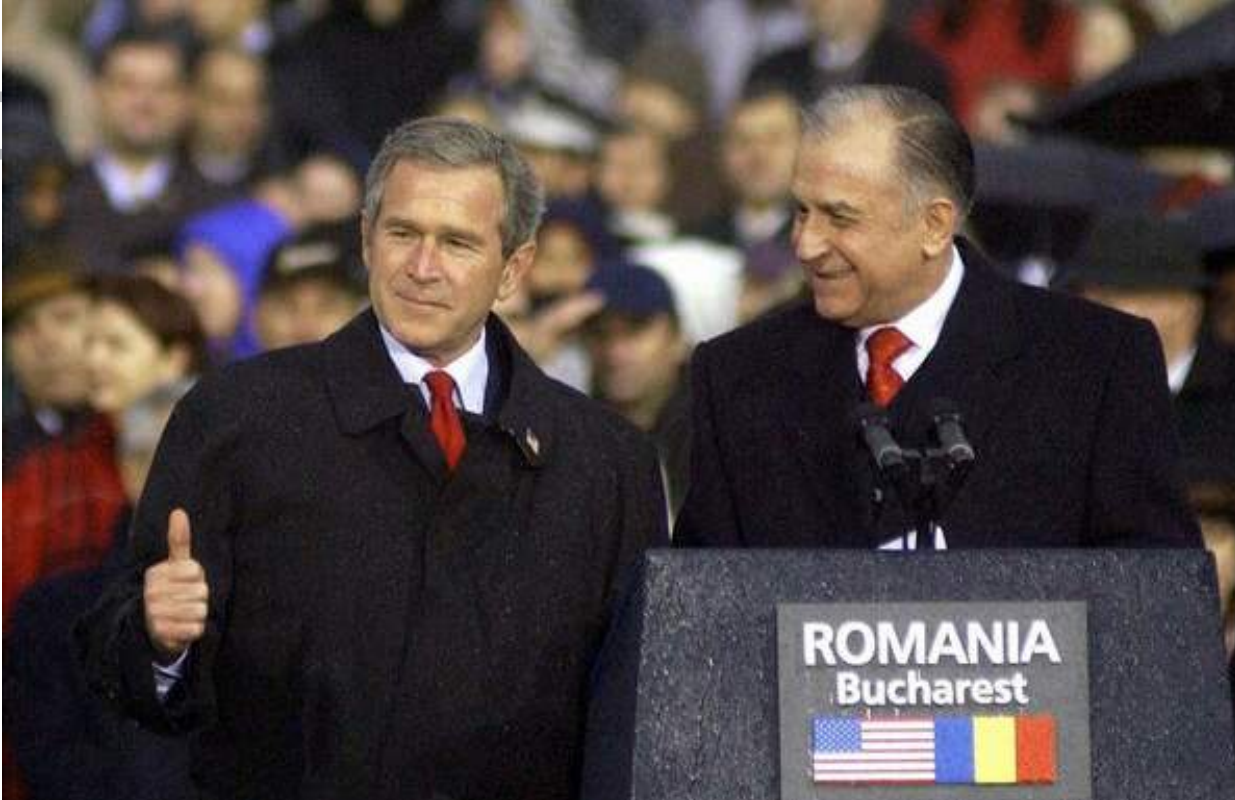

Imaginea 7. Președinții Bill Clinton și Emil Constantinescu la București, 11 iunie 1997 (Sursa: arhiva foto Agerpres)

democratice. Pentru SUA, Parteneriatul a adus un aliat ferm, un partener economic valoros și un prieten adevărat.

Cu mai mult de 20 de ani în urmă, după o campanie intensă pentru aderarea la NATO (care va fi încununată cu succes câțiva ani mai târziu) și după Summit-ul NATO de la Madrid, la 11 iulie 1997, România a primit vizita Președintelui SUA Bill Clinton la București. Recunoscând aspirațiile românilor pentru libertate și democrație, precum și forța, rezistența și hotărârea lor, promisiunea Președintelui Clinton a fost clară: „prietenia noastră va trece proba timpului. Atât timp cât mergeți pe lungul drum al democrației, America vă va fi alături” [20].

Aceasta a dus la angajamentul ambelor țări de a „(...) institui un parteneriat strategic între națiunile noastre, un parteneriat important pentru America, deoarece România este importantă pentru America, importantă prin sine, importantă ca model în această regiune problematică a lumii. România poate arăta oamenilor din această regiune și, cu adevărat, oamenilor din întreaga lume că există o cale mai bună decât lupta, divizarea și represiunea. Este vorba despre cooperare, libertate și pace.” [21]

Imaginea 8. Președinții George W. Bush și Ion Iliescu în București, 23 noiembrie 2002 (Sursa: arhiva foto Agerpres)

Imaginea 9. Președinții Barack Obama și Traian Băsescu, împreună cu vicepreședintele Joe Biden la Casa Albă, 13 septembrie 2011 (Sursa: arhiva Casei Albe)

Anii care au urmat au demonstrat transformarea acestei abordări pragmatice în realitate. Statele Unite au susținut România în domenii esențiale precum securitatea, cooperarea regională, dezvoltarea economică și reformele democratice. România, la rândul său, s-a dovedit un aliat stabil

și de încredere [22], a contribuit semnificativ la partajarea sarcinilor prin sprijinul oferit operațiunilor NATO și SUA din teatrul european și din Afganistan, acționând ca membru *de facto* chiar înainte de aderarea la Alianță.

La începutul celebrului său discurs marcat de apariția unui curcubeu adresat poporului român, la 23 noiembrie 2002, președintele George W. Bush a făcut o afirmație memorabilă: "Dumnezeu ne zâmbeste astăzi" [23]. Aceste cuvinte captează intensitatea momentului, care a marcat, prin invitația de aderare la NATO, includerea României într-o comunitate a libertății și democrației.

La 13 septembrie 2011, președinții Barack Obama și Traian Băsescu au adoptat la Washington DC *Declarația comună privind Parteneriatul Strategic pentru secolul XXI dintre România și Statele Unite ale Americii*, un document de referință care codifica o experiență solidă în toate domeniile din Parteneriatul strategic [24].

La 9 iunie 2017, actualul președinte al SUA, Donald Trump, a confirmat amploarea și potențialul Parteneriatului Strategic și a reiterat angajamentul SUA pentru continuarea dezvoltării acestuia: "Astăzi reafirmăm și sărbătorim în mod special Parteneriatul nostru Strategic care a început cu mai bine de 20 de ani în urmă. Acest parteneriat

acoperă multe domenii, inclusiv legături economice, militare și culturale. Astăzi, aceste legături sunt și mai strânse" [25].

Această serie de citate prezidențiale nu este, desigur, doar un exercițiu de elocvență politică. Ea subliniază importanța Parteneriatului Strategic pentru ambele țări, precum și sprijinul bipartizan pentru dezvoltarea sa.

Voința politică a celor două națiuni, exprimată la cel mai înalt nivel, a impulsionat de-a lungul anilor o cooperare pragmatică. Dialogul Strategic anual se axează pe explorarea ideilor și a proiectelor concrete, în conformitate cu cadrul politic stabilit în Declarația comună privind Parteneriatul Strategic. Dimensiunile de securitate și apărare au constituit baza acestui dialog și cooperare și s-au dezvoltat în mod coerent și constant, sistematizat în documente legale. Acordul de cooperare în domeniul apărării din 2005 a oferit cadrul pentru consolidarea securității și stabilității României, dar și a întregii regiuni, prin amplificarea cooperării forțelor armate ale ambelor țări. Acest lucru s-a

Imaginea 10. Președinții Donald Trump și Klaus Iohannis la Casa Albă, 9 iunie 2017 (Sursa: arhiva Casei Albe)

tradus prin asigurarea prezenței forțelor SUA în România și prin prepoziționarea echipamentelor militare în facilități din locații cheie [27]. Aceste facilități includ Baza Mihail Kogalniceanu, un centru important de tranzit spre și din Afganistan, care găzduiește, de asemenea, prin rotație, unități militare americane, care dau dovada angajamentului SUA în această zonă strategică.

În plus, Acordul privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice din 2011 [28] a stabilit cadrul pentru un proiect strategic comun major al celor două țări, desfășurarea sistemului de apărare antirachetă *Aegis Ashore* în baza militară Deveselu, ca parte a proiectului american de abordare adaptivă în etape a apărării antirachetă în Europa (*European Phased Adaptive Approach to Missile Defense*). Acordul s-a bucurat de un larg sprijin politic și public, fiind ratificat de Parlamentul României aproape în unanimitate. Ulterior, comanda sistemului a fost transferată către NATO la Summitul Alianței din 2016 de la Varșovia, făcând posibilă declararea Capacității Operaționale Inițiale a sistemului NATO de apărare împotriva rachetelor balistice [29].

Acest proiect comun evidențiază contribuția substanțială pe care cooperarea bilaterală SUA-România o poate aduce pentru securitatea globală a Alianței, ceea ce readuce în atenție raționamentul pe care Wilson și Titulescu l-au avut în vedere acum un secol. Valoarea parteneriatului este una dublă: nu numai ceea ce pot face cele două țări una pentru cealaltă, ci și ceea ce pot realiza împreună pentru a promova obiectivele comune regionale și globale.

O chestiune esențială în orice alianță, iar NATO nu este o excepție, este, bineînțeles, repartizarea echitabilă a sarcinilor. Membrii NATO și-au asumat acest lucru, prin angajamentul privind investițiile în apărare (obiectivul binecunoscut de 2% din PIB) adoptat la Summitul din Țara Galilor din 2014. România a fost un puternic susținător al creșterii capacităților aliaților europeni. Ca dovadă, în 2017, rata de creștere a cheltuielilor românești din domeniul apărării a fost printre cele mai ridicate din lume, aproape 40% din bugetul respectiv

fiind dedicate achiziției de noi capacități. Este de remarcat faptul că aceste noi capacități, cum ar fi sistemul de rachete Patriot, sistemele de rachete de mare mobilitate (HIMARS) sau avioanele multirol F-16, au condus, de asemenea, la o mai mare interoperabilitate cu forțele americane și aliate.

Cel mai important lucru pe care trebuie să-l subliniem, atunci când se discută problema partajării sarcinilor este că, în cazul României, impulsul nu a fost unul extern. Decizia de a spori investițiile și de a dezvolta capacitățile naționale de apărare a fost bazată pe interesul național și a reprezentat un răspuns logic și necesar la dinamica actuală a securității. Valoarea României ca aliat și partener iese din nou în evidență, deoarece interesele și prioritățile proprii se aliniază în mod natural cu cele ale SUA. Ca stat european de dimensiuni medii, România înțelege valoarea unor alianțe funcționale și necesitatea de a investi în mod activ în acestea.

Aceasta include sprijinirea aliaților acolo unde contează cel mai mult: pe câmpul de luptă. Din 2001, peste 30.000 de soldați români au servit în teatre de operații precum Afganistan, Irak sau Kosovo. În prezent, în Afganistan, România are al patrulea cel mai mare contingent de trupe al aliaților NATO, ca parte a Misiunii *Resolute Support* [30]. România contribuie activ la lupta globală împotriva terorismului, sprijină Coaliția condusă de SUA împotriva ISIL și participă la pregătirea forțelor armate irakiene.

În contextul angajamentului ferm al României și al acțiunilor concrete de asumare echitabilă a sarcinilor în cadrul NATO, este cu atât mai remarcabil faptul că președintele Trump a exprimat pentru prima dată angajamentul american față de articolul V din Tratatul de la Washington în conferința de presă comună cu președintele României de pe 9 iunie 2017. [31]

Pe măsură ce parteneriatul în domeniul securității și apărării s-a maturizat și consolidat, s-au creat condiții pentru o dezvoltarea continuă a relației economice dintre SUA și România. Și aici, România

apare ca o alegere logică pentru companiile din SUA. Este a șaptea țară ca populație din UE, poziționată strategic la intersecția tuturor rutelor comerciale și energetice majore din regiune și deținând cel mai mare port de la Marea Neagră – Constanța. Ca punct de acces pentru spațiul economic comun al UE sau în calitate de centru regional de producție și distribuție în Europa Centrală și de Est, Balcani, Orientul Mijlociu, Caucaz și Asia Centrală, avantajele sale competitive sunt numeroase.

Bineînțeles, aceste aspecte nu au trecut neobservate de firmele americane, iar acest lucru se reflectă în creșterea constantă atât a volumului comerțului bilateral, cât și a volumului de investiții (particularitatea cazului american este că investitorii sunt unele dintre cele mai mari companii multinaționale din lume, iar numeroase proiecte sunt realizate de filiale europene, ceea ce conduce la clasificarea investițiilor într-o altă țară de origine). [32]

Diversitatea și nivelul de dezvoltare al economiei românești permit acum strategii investiționale complexe și pe termen lung care includ industrii moderne și sectorul de cercetare-dezvoltare. Există zone „tradiționale”, precum industria auto sau petrochimică, unde experiența și expertiza României sunt de mult dovedite și recunoscute. Pe lângă acestea, noi domenii, cum ar fi sectorul IT, au atins un nivel de excelență care permite colaborarea cu companii din SUA (și globale) de top. Pe măsură ce Silicon Valley găzduiește o comunitate tot mai mare de experți și dezvoltatori români, trebuie să ținem cont nu doar de raționamentul economic, ci și de dimensiunea strategică a acestui domeniu. Colaborarea în domeniul securității cibernetice, atât pe plan bilateral, cât și în cadrul NATO, este în sine un element important al Parteneriatului Strategic.

Domeniul energetic, poate cel mai bun exemplu de sector economic strategic, este unul dintre punctele forte ale României, cel mai mare producător de petrol și gaze naturale din regiune și unul dintre cei mai puternici susținători ai diversificării surselor și ai interconectivității din

UE. Independența economică a țărilor europene față de unii actorii care folosesc energia ca armă politică este o preocupare majoră în mediul de securitate euro-atlantic de astăzi. În virtutea poziției, resurselor și expertizei sale, România este bine poziționată pentru a fi parte a soluției.

8. Concluzii și perspective

Actualul context geopolitic, la un secol după Marea Unire din 1918, nu face decât să evidențieze atât relevanța, cât și potențialul Parteneriatului Strategic dintre SUA și România. În condițiile în care puteri revizioniste pun în discuție chiar fundamentele ordinii internaționale și încalcă normele și principiile sale de bază, devin și mai importante susținerea dreptului internațional, respectul pentru suveranitatea statelor și granițele recunoscute pe plan internațional, libertatea de a lua propriile decizii în materie de politică externă și de a respinge sferele de influență.

Având în vedere atât evoluțiile istorice, cât și contextul actual, putem trage o serie de concluzii despre stadiul și perspectivele Parteneriatului Strategic.

Prima și cea mai evidentă astfel de concluzie este că parteneriatul cu SUA este și va rămâne un pilon esențial al politicii strategice a României.

În al doilea rând, Parteneriatul este ferm ancorat în interese strategice comune pe termen lung, un set comun de valori, precum și pe afinitatea și prietenia autentică dintre cele două popoare. Astfel, el nu este legat în mod intrinsec de un moment istoric trecător, fapt dovedit de succesul și evoluția acestuia pe parcursul a peste două decenii de schimbări geopolitice majore.

În al treilea rând, Parteneriatul s-a dovedit a fi un cadru “viu”, dinamic, în continuă extindere și adaptare. Evoluția sa în domenii relativ noi, cum ar fi securitatea energetică și cibernetică sau amenințările hibride, demonstrează adaptabilitatea și natura sa prospectivă. Cooperarea în domenii precum educația, cercetarea și relațiile interumane reprezintă, de

fapt, o investiție în viitorul Parteneriatului.

În al patrulea rând, domeniul de aplicare și profunzimea Parteneriatului, dublate de un număr remarcabil de rezultate concrete, subliniază compatibilitatea bilaterală și beneficiile reciproce atât pentru SUA, cât și pentru România.

Această perspectivă (meritat) optimistă nu este nicidecum o invitație la automulțumire. De altfel, Parteneriatul Strategic cu SUA oferă României o platformă-cheie pentru articularea și promovarea propriei viziuni strategice în vecinătatea sa imediată, precum și în spațiul euro-atlantic mai larg. În regiunea extinsă a Mării Negre, SUA este

un factor de echilibru strategic de neînlocuit pentru o Federație Rusă din ce în ce mai hotărâtă și mai agresivă și un element esențial pentru promovarea unei paradigme viitoare axată mai mult pe cooperare decât pe divizare. Acțiunile României de a-și îmbunătăți capacitățile proprii și de a încuraja formulele de cooperare regională trebuie întotdeauna să fie completate de eforturile de a asigura și de a susține o prezență substanțială a SUA pe flancul estic al NATO.

Ambele țări (relativ la dimensiunile și poziționarea lor geografică, desigur) sunt părți interesate esențiale în securitatea integrată a zonei euro-atlantice. Ca atare, un NATO de succes, activ și

Bibliografie

<https://www.archives.gov/historical-docs/todays-doc/?dod-date=108>

Victor Mamatey, *The United States and East Central Europe. 1914-1918. A Study in Wilsonian Diplomacy and Propaganda*, editat de Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1957, p. 121

Ibidem, p. 129

Ibidem, p. 250

Ibidem, p. 378

Gelu Neamțu, *În America pentru unirea Transilvaniei cu România*, Dageron Impex, 1997, p. 82

Mamatey, *op.cit.*, pp. 123-126

Neamțu, *op.cit.*, pp. 86-89

Mamatey, *op.cit.* p. 376

Neamțu, *op.cit.*, p. 91

Ibidem, pp. 94-102

The New York Times, LXVII, nr. 22 202, 7 noiembrie 1918, p. 11, col 1. Cf. 27 oct. 1918

Adevărul, anul 39, nr. 13146, 24 octombrie 1926

Declassified E.O. 12958, Sec. 3.5, *NSC Memo 1/30/95*, State Dept. Guidelines, Mai 1, 1964

President Woodrow Wilson's Fourteen Points, Avalon Project, Yale Law School, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp

George G. Potra, *Nicolae Titulescu în Statele Unite ale Americii și Canada. Repere ale unui itinerar politico-diplomatic*, Romanian-American Magazine, January 2012, pp. 150

Potra, *op. cit.*, pp.152-153

Woodrow Wilson, War Messages, 65th Cong., 1st Sess. Senate Doc. No. 5, Serial No. 7264, Washington, D.C., 1917, pp. 3-4

Ibidem, pp. 7

William J. Clinton, XLII President of the United States: 1993 – 2001, *Remarks to the Citizens of Bucharest, Romania*, July 11, 1997, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=54402>

Ibidem.

Ibidem

George W. Bush, XLIII President of the United States: 2001 – 2009, *Remarks to the People of Romania in Bucharest*, November 23, 2002, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=73347&st=-bucharest&st1=>

U.S. Department of State, *Joint Declaration on Strategic Partnership for the 21st Century Between the United States of America and Romania*, September 13, 2011, <https://2009-2017.state.gov/p/eur/rls/or/172241.htm>

Donald J. Trump, XLV President of the United States: 2017 – present, *The President's News Conference With President Klaus Iohannis of Romania*, June 9, 2017, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=126349&st=romania&st1=>

Joint Statement on the Implementation of the Joint Declaration on the Strategic Partnership for the 21st Century Between Romania

and the United States of America, <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2016/09/262495.htm>

Acordul dintre România și Statele Unite ale Americii privind activitățile forțelor Statelor Unite staționate pe teritoriul României, https://dpap.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/Cooperare%20militara%20-%20legi/Legea_268-2006.pdf

Acordul dintre România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2011_09_scut_en.pdf

Comunicatul final al Summitului de la Varșovia, emis de șefii de stat și de guvern participanți la întrunirea Consiliului Nord-Atlantic de la Varșovia, din 8-9 iulie 2016, paragraful 57, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_04/20180425_2018-04-RSM-Placemat.pdf

Donald J. Trump, *op.cit.*

Banca Națională a României, *Investițiile Străine Directe în România în anul 2016*, p. 13, <http://bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idInfoClass=9403&idDocument=26094&directLink=aspx?idInfoClass=9403&idDocument=26094&directLink=>

capabil este un interes comun de cea mai mare însemnătate pentru SUA și România. Securitatea euro-atlantică depinde de o puternică legătură transatlantică, depășind garanțiile de apărare colectivă prevăzute de Tratatul de la Washington. În calitate de stat membru al NATO și UE, România este bine poziționată pentru a promova o cooperare tot mai strânsă între cele două maluri ale Atlanticului.

În mediul actual al agresiunilor hibride, al propagandei negative și al încercărilor de subminare a dreptului internațional și a principiilor democratice, devine și mai important faptul că Parteneriatul Strategic SUA-România se

bazează pe valori comune. Trebuie să fim uniți nu doar pentru apărarea populației, teritoriilor și suveranității celor două state, ci și pentru apărarea libertăților omului, a democrației și a statului de drept.

Un răspuns adecvat la provocările actuale implică unitate aliată, angajament politic și viziune strategică. Trebuie să ne amintim că evenimentele din 1918 nu au fost în niciun caz predeterminate, ci rezultatul unor eforturi intense și decizii curajoase, în numele elitelor politice și al cetățenilor deopotrivă. Un secol mai târziu, resursele noastre de energie și viziune nu trebuie să fie cu nimic mai prejos. ■

MIRELA BICHIGEANU - „CONNECTED”

EXPOZIȚIA REFORMA PHOTO DAYS

Văd probleme, imaginează soluții, elaborează proiecte, caută finanțări, construiesc echipe, gestionează bugete. Când toate s-au terminat cu bine, încep munca. Ei sunt independenții.

ANDREEA RETINSCHI - „LOST WONDERLAND”.

Reforma Photo Days

Un proiect organizat de Reforma

REFORMA Photo Days este un eveniment anual dedicat fotografiilor începători, amatori sau profesioniști. Ideea evenimentului este crearea unui context în care aceștia să poată fi conectați într-un proiect comun și în care să fie facilitată descoperirea artei lor de către public. Cu participarea a 18 creatori români și a unui invitat din Austria, intenția curatorilor evenimentului a fost de a încuraja dezvoltarea unei comunități artistice din România atașată unei comunități creative globale. Conceput în jurul nevoii de a explora evoluția artei fotografice, dar și impactul acesteia asupra comunicării, artei și societății, incluzând dezbateri pe marginea conceptului de „fotografie socială”, evenimentul s-a desfășurat în mai multe spații din București. Pentru anul viitor, organizatorii intenționează un design de proiect deschis, desfășurat în spațiul public.

Context: Manifestul REFORMA: Nu credem în mainstream, respingem cultura ignorantă, gândim independent, apreciem creativitatea, nu ne interesează culoarea pielii sau orientarea sexuală. Cu alte cuvinte, suntem un meltingpot transdisciplinar al gusturilor, stilurilor și comportamentelor. „Sunt complet diferit față de celălalt, dar am puncte comune.” Suntem profesori, barmani, teoreticieni, publicitari, arhitecți, artiști, fotografi, bucătari, muzicieni, ingineri, jurnaliști. Persoane culte, educate, cu profesii diverse, titrate sau autotitrate, didacți și autodidacți. Suntem ceea ce vrem să fim. Învățăm fiecare de la fiecare și fiecare de la ceea ce produce grupul. (...) Reforma este, totodată, despre reciclare. A noastră, dar mai ales a ceea ce oamenii produc drept gunoi. Și vrem ca planeta noastră să arate mai frumos. (...) Creăm, preluăm, traducem, acumulăm, deconstruim și punem la un loc zeci de lucruri care acum stau disperate...

SABINA SURU - „SCOPE NO.3”

Andreea Retinschi este fotograf, a studiat fotografie și studii de comunicare în Toronto.

Ioana Moldovan este jurnalist și fotograf documentarist. Reportajele ei au fost publicate, printre altele, de The New York Times, ESPN, Al Jazeera English, Huffington Post, Der Spiegel, Libération, LensCulture, Radio France Internationale. A lucrat în proiecte multimedia finanțate de Comisia Europeană și Fundația Friedrich Ebert. Ambasada Statelor Unite la București i-a acordat premiul “Women of courage” pentru activate remarcabilă în evidențierea adevărului prin fotojurnalism.

Sabina Suru este activă în zona de interferență dintre tehnicile fotografice argentice și cele contemporane/alternative. A expus în țara și în străinătate, în galerii și spații alternative, la Muzeul Național de Artă Contemporană București și la Muzeul de Artă Cluj.

Curatori: Răzvan Ion, Roxana Lăpădat, Theodor Moise, Eugen Rădescu, Mihai Zgondoiu.

*Partener principal al evenimentului: Primăria Capitalei prin Centrul de Creație, Artă și Tradiție a Municipiului București. Co-finanțator: Administrația Fondului Cultural Național.

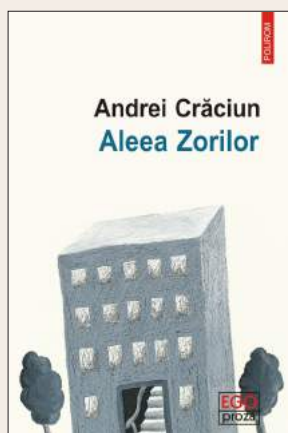
IOANA MOLDOVAN - „DOCTOR LA ȚARĂ”

Nostalgia comunistă într-o frază

DENISA BUD

În spațiul literar al ultimilor ani, una dintre tendințele promovate de proza românească e revizitarea perioadei comuniste, iar majoritatea textelor care o abordează sub diferite aspecte recompun, ca regulă generală, diverse variante ale copilăriei petrecute sub sistemul totalitar, aspect ce duce la lipsa unei poziții față de comunism a scriitorului. Astfel, regăsim în „Băiuței” al fraților Florian, „O telenovelă socialistă” a lui Doru Pop, „Noapte bună, copii!” a lui Radu Pavel Gheo, formule ale unei reconstituiri edulcorate a vieții sub comunism. În aceeași categorie vrea să se încadreze și microromanul lui Andrei Crăciun, un tânăr jurnalist cu mare priză la public. Seria de texte amintită nu rămâne doar la simpla configurare a vieții socialiste, ci problematizează și implicațiile postcomunismului la nivel social și chiar politic. Dacă primele trei exemple de romane sunt notabile, cazul microromanului lui Andrei Crăciun rămâne de discutat. Ambițios în propuneri, autorul urmărește două provocări: scrierea unui text într-o singură frază – ceea ce nu îi garantează automat și inovativitatea – și afilierea în categoria textelor care examinează nostalgia comunistă.

În primul rând, evocarea lumii comuniste ca fundal al întregii acțiuni nu este însoțită și de o componentă problematizantă. E o lume construită, mai degrabă, din frânturi ale realității socialiste; menționarea într-o intercalare a Partidului Unic, completată cu elemente specifice precum imaginea dictatorului și Revoluția, e făcută strict în coordonatele ironiei suave: „dar începuturile obișnuiesc să zboare și să se ridice într-o clipă la cer, și s-a făcut noapte, și s-a făcut dimineață, și în oraș nu mai era liniște, tocmai căzuse Dictatorul, începuse libertatea, dar libertatea era complicată și oamenii nu știau ce să facă, așa ceva nu se mai pomenise!, se întâmplase o Revoluție și era bine, fiindcă aveam să mâncăm multe portocale”. De cealaltă parte, imaginea unei tinere familii alcătuite din doi profesori de matematică – împreună cu copilul (care, vedem mai târziu, e de fapt naratorul) – care primește un apartament de la primărie e recurentă pe parcursul textului. Reprezentarea tipică, ba chiar clișeică, a familiei ca punct principal de investiție a sistemului comunist este însoțită de rememorarea copilăriei petrecute într-un oraș marginal care are ca nod principal Aleea Zorilor, un topos al degradării (criza familiei, conflictele de gen și relațiile disfuncționale între parteneri), dar, în același timp, devine și substitut al realității socialiste (în cazul copiilor). Ceea ce vrea autorul, așa cum reiese din paginile cărții, e o reconstituire fundamentată pe micro-structuri voit aleatorii, dar care, în final, se dovedește a fi nereușită, după cum demonstrează și următoarele două aspecte: monotonia acțiunilor deprinse în lumea din jurul Aleii Zorilor, construite după același tipar, și conglomeratul construit pe baza detaliilor (care, de fapt, sunt simple ornamente

Andrei Crăciun,
Aleea Zorilor,
Editura Polirom,
Iași,
2017

” Andrei Crăciun nu rămâne doar la reprezentarea „memorialistică” a vieții socialiste, ci, cu aceeași ironie, poziționează în universul orașului marginal și problematica postcomunismului ”

ale microromanului). Pentru a fi în trend cu literatura ultimilor ani, Andrei Crăciun nu rămâne doar la reprezentarea „memorialistică” a vieții socialiste, ci, cu aceeași ironie, poziționează în universul orașului marginal și problematica postcomunismului, în cadrul căruia principala provocare socială nu e adaptarea la un nou sistem politic, ci teama oamenilor cu privire la necesitățile primare: „începuse libertatea, urma să avem de toate, mai ales frigider să țină în ele multă mâncare, să nu le mai fie niciodată foame, dar libertatea nu era bună, fiindcă frigiderele nu ajungeau pentru toți”. Or, problematizarea raportului comunism-postcomunism nu se mai încadrează în categoria prozei care promovează o imagine mai degrabă edulcorată a sistemului socialist, nu se definește nici sub forma unei proze cu caracter memorialistic, ci urmărește mai degrabă o viziune ironică asupra cotidianului comunist, accentuată mai ales prin scenele conflictelor conjugale, prin atenția acordată degradării umane cauzată de sistemul politic. Chiar dacă intenția auctorială e una ironică în raport cu problematica abordată, nereușita se observă și la acest nivel, tocmai din pricina monotoniei recurente care se stabilește pe parcursul textului. Dacă finalul microromanului aduce, în prim plan, o panoramă a spațiului central – Aleea Zorilor – dintr-o perspectivă

actuală ce urmărește efectele trecerii timpului asupra oamenilor și a locului care părea să rămână neschimbat, e doar ca să propună o eventuală rememorare nostalgică superficială a trecutului comunist.

Probabil cel mai evident element al volumului semnat de Andrei Crăciun e structurarea textului într-o singură frază, aspect subliniat încă de pe prima pagină: „Fiecare om are dreptul, iar dreptul acesta este unul divin, și nici nu poate fi altfel, la o ultimă frază, nu e obligatoriu ca fraza aceasta să fie lungă, nici să semene unui bilet de adio, dar contează ca ea să fie adevărată, atât adevăr cât să încapă, totuși, într-o frază, fie ea și ultima”. Însă această ambiție se dezvoltă, în practică, într-un stil haotic, cu o mulțime de intercalări și repetiții care nu fac decât să transforme textul într-o interminabilă enumerație.

Dacă, în proiect, romanul se vrea o contribuție la revizitarea comunismului sub unghi nostalgic, în practică ajunge doar o proză a detaliilor ne semnificative, cu un fir narativ plasat deseori, prin stilul haotic al intercalărilor, în derizoriu. „Aleea Zorilor” rămâne cel mult o carte de sentimentalisme, potrivită pentru călătoriile cu trenul. Singura provocare pe care o lansează e o analiză sintactică. ■

Zapping

LIANA DOBRICA

În perioada 10 – 14 octombrie, s-a desfășurat Târgul de carte de la Frankfurt, într-o atmosferă impregnată de preocupările în creștere față de extinderea populismului de extremă dreapta și a multitudinii de întrebări legate de respectarea reală a libertății de exprimare. La ceremonia de deschidere, președintele german Frank-Walter Steinmeier a subliniat imperativul prezervării libertății în vremuri tulburi, iar scriitoarea nigeriană Chimamanda Ngozi Adichie s-a pronunțat pentru o mai mare diversitate de gen în industria editorială, atât în ceea ce privește autorii promovați, cât și personajele din cărți.

În Franța, Academia a publicat, pe 11 octombrie, rezultatul ultimei sale selecții pentru Marele Premiu pentru Roman, volumele și autorii finaliști fiind: "Lebedele sunt nemuritoare" ("Les cigognes sont immortelles", Seuil, de Alain Mabanckou, "Epoca suspectilor" ("L'Ère des suspects", Grasset), de Gilles Martin-Chauffier, "Vara celor patru regi" ("L'Été des quatre rois", Plon), de Camille Pascal și "Iarna nefericirii" ("L'Hiver du mécontentement", Flammarion), de Thomas B. Reverdy. Marele premiu al Academiei franceze se decernează pe 25 octombrie, cu aproape două săptămâni înainte de ceremonia pentru Premiile Goncourt și Renaudot, din 7 noiembrie. ■

Deutsche Welle" "100 German must-reads"

De la lecturi de vacanță la cărți tragicomice, sumbre, fantastice sau experimentale, totul este reprezentat pe listă. Eterogenitatea epocilor, curentelor, genurilor, speciilor și stilurilor este implicită, astfel încât nicio categorie de creație sau de public să nu fie uitată. Autori incluși: Heinrich Böll, Gregor von Rezzori, Frank Schätzing, Joseph Roth, Robert Seethaler, Jurek Becker, Ilse Aichinger, Erich Maria Remarque, Cornelia Funke, Emine Sevgi Özdamar, Saša Stanišić, Alina Bronsky sau Yoko Tawada. ■

A fost decernat Premiul German pentru Carte 2018, într-o ceremonie desfășurată la Primăria din Frankfurt. Inger-Maria Mahlke spune, în romanul său "Arhipelagul" (Archipel), povestea a trei familii din clase sociale diferite, din Insulele Canare, în timpul regimului franchist. Pe lista scurtă s-au mai aflat: "Luminile nopții" (Nachtleuchten), de Maria Cecilia Barbeta, "Șase valize" (Sechs Koffer), de Maxim Biller, "Pisica și generalul" (Die Katze und der General), de Nino Haratischwili, "Dumnezeul pasăre" (Der Vogelgott), de Susanne Röckel și "Dumnezeul barbarilor" (Gott der Barbaren), de Stephan Thome. Anul trecut, premiul a fost câștigat de Robert Menasse, cu romanul "Capitala" (Die Hauptstadt). ■

FOCUS: Opera Națională din Paris

Stagiunea 2018 – 2019 are, pentru prima scenă lirică națională franceză, o semnificație aparte, marcată de o dublă aniversare anul viitor: 350 de ani de la înființarea, la 28 iunie 1669, de către Ludovic al XIV-lea, a Academiei regale de muzică și 30 de ani de la inaugurarea Operei Bastilia, în 1989. În editorialul său, directorul general,

Stéphane Lissner, a ținut să precizeze că, la selecția operelor și a spectacolelor de balet, s-a avut în vedere aducerea unui omagiu compozitorilor care au marcat istoria națională, dar și menținerea angajamentului de a oferi publicului muzică franceză, interpretată de unii dintre cei mai mari artiști lirici ai țării.

De la preluarea conducerii Operei Naționale din Paris, la 1 august 2014, Stéphane Lissner

și-a asumat o misiune complexă, de a prezerva patrimoniul liric, de a reînnoi repertoriul și de a extinde oferta culturală, prin parteneriate cu alte instituții emblematice, prin expoziții, conferințe și masterclasses. Reușita acestei abordări este demonstrată, în cifre, de creșterea numărului de spectatori cu 7% și a încasărilor din vânzarea de bilete, de la 69 de milioane de euro în 2016, la 73 de milioane de euro în 2017. Alte 15,7 milioane de euro au intrat în conturile instituției pariziene, în 2017, din acte de mecenat. Stéphane Lissner speră ca, în acest fel, să echilibreze bugetul Operei Naționale din Paris și chiar să obțină profit, "în pofida reducerii subvenției publice".

În ceea ce privește oferta, presa franceză notează: 19 producții lirice, din care 7 noi (Bérénice, Les Troyens, Les Huguenots, Don Giovanni, Simon Boccanegra, Il Primo Omicidio și Lady Macbeth de Mzensk), cu o reprezentare consistentă a operei franceze.

Les Huguenots, de Giacomo Meyerbeer, prezentată în premieră tot la Paris, în 1836, a deschis stagiunea la Opéra Bastille. Producția este grandioasă: pusă în scenă de regizorul german Andreas Kriegenburg și dirijată, succesiv, de către tinerii și talentații Michele Mariotti, director muzical al Teatro Comunale di Bologna din 2014, și Łukasz Borowicz, dirijor-șef al Orchestrei Simfonice Radio din Polonia din 2007 până în 2015. Lisette Oropesa, una dintre cele mai celebre soprane de coloratură contemporane, strălucește în rolul Marguerite de Valois, alături de tenorul Yosep Kang, renumit pentru vocea sa "brilantă" și "expresivă", în rolul lui Raoul de Nagis. Alături de ei, pe scenă, se află artiști de mare valoare, ovaționați de public, precum Ermonela Jaho, Karine Deshayes sau Florian Sempey.

Bérénice, creație a compozitorului elvețian Michael Jarrell, inspirat de tragedia în cinci acte a marelui Jean Racine, se bucură de o nouă punere în scenă, concepută de Claus Guth, unul dintre cei mai de succes regizori germani din generația sa. Dirijorul elvețian Philippe Jordan este, în prezent, directorul muzical al Operei Naționale din Paris și dirijor-șef al Orchestrei Simfonice din Viena.

Rolurile principale sunt interpretate de către baritonul danez Bo Skovhus și soprana canadiană Barbara Hannigan, "voci remarcabile, interpreți care fac dovada unei fineți extreme", în aprecierea experților.

Les Troyens, de Hector Berlioz, este o producție considerată "eveniment", în regia lui Dmitri Tcherniakov, câștigătorul a numeroase premii la festivalul rusesc de teatru "Masca de aur", și sub bagheta lui Philippe Jordan. Distribuția este uluitoare: în rolul Casandrei, Stéphanie d'Oustrac, tânăra mezzo-soprană din Rennes, strănepoata compozitorului Francis Poulenc, Ascagne este interpretată de mezzo-soprană canadiană Michèle Losier, Hécube, de soprana franceză Véronique Gens, iar Énée, de către tenorul american Bryan Hymel.

Festivalul de Teatru de la Dublin, desfășurat în perioada 27 septembrie – 14 octombrie 2018, a adus în atenția publicului producții și interpretări irlandeze și internaționale originale, unele chiar avangardiste, în aprecierea criticilor. Multe dintre spectacolele găzduite pe scena festivalului rămân deosebit de importante pe agenda iubitorilor de teatru. Amintim remarcabilele "St. Nicholas", de Conor McPherson, în regia lui Simon Evans, cu Brendan Coyle în rolul principal, și "Rathmines Road", de Deirdre Kinahan, în regia lui Jim Culleton, cu Karen Ardiffe cap de afiș, cunoscută pentru numeroasele sale interpretări pe scenele irlandeze, dar și în filme și seriale de televiziune. Un loc aparte continuă să ocupe piesele lui Shakespeare. "Hamlet", în regia lui Yaël Farber, transpune într-o cheie nouă povestea ce pare etern omenească despre trădare, răzbunare, politică, nebunie și dragoste. După ce, în 2010, la Teatrul Național a jucat rolul Ophéliei, Ruth Negga s-a angajat în rolul omonim, reușind o performanță de excepție, plină de sensibilitate. La rândul său, Teatrul Druid a continuat seria explorărilor regilor din piesele lui Shakespeare, după Richard al II-lea, Henric al IV-lea și Henric al V-lea oprindu-se, acum, asupra lui Richard al III-lea și vorbind despre ambiție și putere într-un mod "izbitor, tulburător", "într-o simfonie coerentă a perfecțiunii artistice". ■

Bătălia pentru viitor

Augustin Buzura, gazetar la „Tribuna”

ION SIMUȚ

Ca redactor la „Tribuna”, Augustin Buzura a jucat un interesant rol de placă turnantă în viața literară a Clujului, așa cum am perceput-o eu ca student în anii 1974-1978 și în anii următori. În deceniile opt și nouă, Clujul literar era împărțit destul de clar în trei grupuri distincte, în funcție de revistele care le susțineau: „Steaua”, „Tribuna” și „Echinox”-ul, ultimul apărut în peisajul cultural în toamna lui 1968 ca revistă studentească. Din motive obscure (rivalități complicate, greu de explicat), cea mai mare adversitate era între „Tribuna” și „Echinox”. Augustin Buzura era singurul care ieșea din această ecuație, înțelegând potențialul creator echinoxist, creditat și păstorit de Ion Pop, Marian Papahagi și Ion Vartic. Dacă Dumitru Radu Popescu, alimentat prin tot felul de emisari dubioși, accepta acest joc, Augustin Buzura nu a intrat într-un asemenea rol de adversar al tinerilor scriitori echinoxști de după primul val. Dimpotrivă, împreună cu Mircea Zăciu, era perceput la „Echinox” ca un model de moralitate și admirat ca un exemplu de luptă surdă cu presiunile ideologice ale regimului politic. Erau o dovadă vie nu numai romanele sale, dar și gazetăria pe care o scria la „Tribuna” în rubrica „Bloc notes”, care a devenit în 1981 titlul unei cărți apărute la Editura Dacia, cuprinzând o selecție din articolele unui deceniu și jumătate, cele mai vechi fiind din 1967. În Clujul postbelic a fost, deși intermitentă, cea mai prestigioasă rubrică într-o revistă literară, posibil a fi pusă într-o serie glorioasă, care ar începe cu „Cronica optimistului” a lui G. Călinescu din „Contemporanul” deceniului de după 1955, ar continua cu seria de răspunsuri ale lui Marin Preda din „Luceafărul” anilor 1969-1970, puse sub semnul

„Imposibilei întoarceri”, și s-ar încheia cu tabletele lui Geo Bogza, „paznic de far” la „Contemporanul” în anii 1966-1973, și apoi ale Anei Blandiana din „România literară” a anilor 1970-1989, timp de aproape trei decenii.

Citite astăzi, articolele lui Augustin Buzura din rubrica „Bloc notes” nu par să aibă nimic spectaculos, deși atât cenzura, cât și cititorul obișnuit le citeau cu lupa, să vadă dedesubturile, mesajele ascunse. Din subsoluri mijeau subînțelesurile. Opiniile erau ale unui prozator cu un enorm credit public, care îl va egala, după 1980, pe acela al lui Marin Preda. Publicistica lui Augustin Buzura gravitează în jurul câtorva mari obsesii, între care adevărul și libertatea revin cel mai frecvent. Dar nu sunt numai acestea. „A fi tu însuși”, „investigarea realității”, „romanul actualității”, „conștiința profesiei”, „greutatea cuvântului scris”, „ieșirea din dogmă” sunt numai câteva titluri care capătă o rezonanță deosebită în reflecția responsabilă a prozatorului, care scoate asemenea formule din banalitatea lor, pentru a le da o acuitate alarmantă a implicării sociale și politice a scriitorului. „Cât știm și cât spunem”, titlul altui articol, trimitea extrem de transparent la situația literaturii sub cenzură. Prozatorul căuta să ajungă cu investigațiile sale „dincolo de cuvinte și comodități”, pentru explorarea necunoscutului din om și pentru a se plasa adecvat între „sinceritate, curaj, modă”, între „interpretări și rețete”, între „aparențe și realitate”. Lecturile sale din lumea medicinei, a altor științe, lecturile din sfera literaturii, referințele culturale sunt cu totul neobișnuite pentru epocă.

Dacă regimul cerea realism, scriitorul știa până unde să împingă această consecvență pentru a deveni modern, autentic, incisiv și incomod. Dacă regimul proclama „ieșirea din dogmă”, înseamnă

că scriitorul trebuia să beneficieze de această libertate și să o exploateze până la ultimele ei consecințe. Părea că nimic nu se opune libertății depline a scriitorului, căruia nu-i rămânea decât să se comporte ca atare, ca și cum această libertate de exprimare ar fi existat cu adevărat. Gazetarul o spunea în 1980 cu un sentiment uluitor al firescului, ca și cum nici nu s-ar fi întâmplat, deși experiența prozatorului cu cenzura, nemărturisită atunci, îl dezmințea. Regimul politic era dezarmat cu propriile argumente:

„Iată, mi se pare extrem de firesc să spunem că nimic nu îți este interzis literaturii. Mai mult, este la îndemâna oricărui scriitor să dovedească foarte concret, prin fapte, acest adevăr; dacă are talent, cultură și conștiință, nu trebuie decât să vrea”.

Părea extrem de simplu. Dacă aveai talent, cultură și, pe deasupra, ceva extrem de important: conștiință civică și morală. Augustin Buzura a demonstrat că le avea pe toate cu prisosință și cu ele, prin romanele sale, a înfrânt regimul politic cu propriile arme. „Dacă există libere de exprimare, iată adevărurile mele!” – pare să exclame victorios prozatorul, punând de fiecare dată cărțile sale pe masă, cu personajele lor, cu suferințele lor, cu mediul lor, cu viața lor de zi cu zi. Dacă un roman

al actualității e necesar, atunci prozatorul nu va mai miza nici pe trecut, nici pe viitor, ci pe această imediată și dureroasă actualitate, cum se explică premonitoriu și definitiv, ca într-un testament, într-o mărturisire de răspuns la întrebarea „De ce scriu?”:

„Oricum ar fi, cu riscul de a-mi pune sub semnul întrebării bătaia pentru viitor, o prefer pe cea de zi cu zi, prefer să repet de zeci de ori, cu obstinație, aceleași adevăruri, sub diverse forme, aceleași întrebări, accept riscul de a mă repeta și de a repeta cuvintele vitale fără de care un om nu poate fi considerat om, convins că alfabetul democrației și libertății, atât de dificil, odată învățat poate garanta viitorul semenilor și trăinicia creației celor ce vor veni”.

Nu și-a pus sub semnul întrebării bătaia pentru viitor. Dimpotrivă, a câștigat-o părănd că pune un pariu numai cu actualitatea. Soluția politică, morală, estetică era extrem de simplă: să se comporte ca un om liber și ca un scriitor liber. Riscuri existau. Dar scriitorul nu putea câștiga bătaia pentru viitor decât câștigând întâi bătaia imediatei actualități. „A repeta cuvintele vitale fără de care un om nu poate fi considerat om: alfabetul democrației și libertății”. Augustin Buzura a înțeles acest lucru mai devreme decât mulți dintre noi, care am traversat același regim politic. ■

„Vrem, nu vrem, trebuie să ne facem recitalul în timpul cât ne este dat, chiar dacă lehamitea și durerea încearcă deseori să ne învingă.”
Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura lansează

CONCURS DE ADAPTARE SCENICĂ

Concursul presupune decuparea și adaptarea scenică, sub formă de monolog, a unui fragment la alegere din scrierile lui Augustin Buzura. Tematica fragmentului ales trebuie să scoată în evidență dramatismul monologului interior al unuia dintre personajele operelor lui Augustin Buzura.

Durata monologului nu trebuie să depășească 40 de minute.

Valoarea premiului este de 5.000 euro.

Textul câștigător va fi preluat spre interpretare de actorul Vlad Ivanov. Textele, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB, Anamaria Maior-Buzura

*„De fapt, întotdeauna m-am socotit liber să scriu ceea ce văd și ceea ce simt. Oriunde aș fi fost pe glob, cred că tot la fel aș fi scris.”
Augustin Buzura*

Fundația Culturală Augustin Buzura lansează

CONCURS DE EDITORIALE

Concursul se adresează jurnaliștilor, elevilor, studenților și oricăror tineri talentați, interesați să scrie editoriale pe diferite teme lansate trimestrial și promovate de

Fundația Culturală Augustin Buzura.

Vârsta candidaților nu trebuie să depășească 35 de ani.

Materialul câștigător va fi publicat în revista **Cultura** precum și pe site-ul Fundației Culturale Augustin Buzura.

Primul concurs are ca subiect **Centenarul Marii Uniri**, textele urmând să fie trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 15 noiembrie 2018, în vederea jurizării.

Textul nu trebuie să depășească 5000 de semne.

Președinte FCAB, Anamaria Maior-Buzura

„Cartea am scris-o cu o infinită furie, de parcă aș fi fost obligat să-i organizez și să-i îndemn la revoltă pe toți cei ce aveau impresia că nu vor îndrăzni niciodată să depășească niște comune aspirații domestice, să-i conving să vrea mai mult, adică să nu se cosmetizeze lumea în care trăiau, ci să o schimbe din rădăcini.” - Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura lansează

CONCURS DE SCENARII după romanul „Vocile nopții”

Premiul se va acorda scenaristului care va reuși să ofere, într-o perspectivă sugestivă, imaginea mediului radiografiat de Augustin Buzura, cu profunzime, dramatism și umor, în romanul „Vocile nopții”.

Scenariul câștigător va fi luat în calcul de membrii juriului în vederea ecranizării.

Valoarea premiului este de 10.000 euro.

Scenariile, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB, Anamaria Maior-Buzura